

Sygn. akt III CSK 429/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z powództwa Agencji Handlowej G. sp. z o.o. w K.

w upadłości

przeciwko T. sp. z o.o. w K.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 21 stycznia 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 17 czerwca 2014 r.,

- 1) oddała skargę kasacyjną,**
- 2) zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

U podstaw sporu leży umowa o zasadach współpracy handlowej, wiążąca od 1 stycznia 2010 r. Agencję Handlową G. Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w K. z T. Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w K. i zamieszczony w tej umowie zapis na sąd polubowny.

AGENCJA w pozwie przeciwko T. wniosła o ustalenie, że zapis na sąd polubowny zamieszczony w umowie o zasadach współpracy handlowej jest nieważny lub bezskuteczny albo niewykonalny bądź utracił moc, czyli uogólniając - nie wiąże stron.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 22 października 2013 r. oddalił powództwo. W uzasadnieniu wyjaśnił, że strona powodowa nie miała interesu prawnego w ustaleniu, że wskazany w pozwie zapis na sąd polubowny nie wiąże stron. O mocy wiążącej zapisu może bowiem rozstrzygnąć sąd powszechny na zarzut strony pozwanej w razie wytoczenia powództwa przed nim albo sąd polubowny badając swoją właściwość w razie skierowania sprawy do niego.

Apelacja strony powodowej także została oddalona. W wyroku z dnia 17 czerwca 2014 r. Sąd Apelacyjny uznał, że zastosowanie art. 189 k.p.c. w sprawie wyłączał art. 1159 § 1 k.p.c. Stanowi on, że w zakresie uregulowanym przepisami części piątej k.p.c., dotyczącymi sądu polubownego, sąd powszechny może podejmować czynności jedynie wtedy, gdy ustawa tak stanowi. Nieistnienie w części piątej k.p.c. przepisu dopuszczającego orzekanie przez sąd powszechny co do ustalenia mocy wiążącej zapisu na sąd polubowny, oznacza w świetle art. 1159 § 1 k.p.c. wykluczenie możliwości wydania przez sąd powszechny orzeczenia w tym przedmiocie. Niezależnie od tego Sąd Apelacyjny podzielił pogląd Sądu Okręgowego o braku po stronie powodowej interesu prawnego w domaganiu się ustalenia, że zapis na sąd polubowny nie wiąże stron.

W skardze kasacyjnej strona powodowa przytoczyła jako podstawy kasacyjne naruszenie art. 1159 § 1 i art. 2 k.p.c. przez przyjęcie, że art. 1159 § 1 k.p.c. wyłącza zastosowanie art. 189 k.p.c. w odniesieniu do ustalenia o mocy

wiążącej zapisu na sąd polubowny, naruszenie art. 189 k.p.c. przez przyjęcie braku po stronie powodowej interesu prawnego w żądaniu ustalenia o mocy wiążącej zapisu na sąd polubowny oraz naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez zaniechanie w uzasadnieniu odniesienia się do istotnych zarzutów apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według ustalonej linii orzecznictwa, naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. przez sąd drugiej instancji może stanowić podstawę kasacyjną tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia sądu drugiej instancji jest dotknięte takimi wadami, które uniemożliwiają przeprowadzenie kontroli kasacyjnej (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2015 r., III CSK 196/14). Uzasadnienie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego takich wad niewątpliwie nie wykazuje, dlatego podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. jest całkowicie chybiony.

Przepis art. 1159 § 1 k.p.c. był wzorowany na art. 5 ustawy modelowej UNCITRAL o międzynarodowym arbitrażu handlowym z 1985 r. Przepis ten ogranicza ingerencję sądu powszechnego w funkcjonowanie sądu polubownego oraz w tok postępowania przed sądem polubownym w zakresie unormowanym w art. 1154-1217 k.p.c. do przypadków ustawowo określonych.

Proces o ustalenie wytoczony przez AGENCJĘ nie ingeruje w postępowanie między stronami w sprawie przed sądem polubownym, ponieważ takie postępowanie między stronami w sprawie przed sądem polubownym nie toczy się.

Bardziej można by się tu dopatrywać ingerencji w szeroko rozumiane, obejmujące także etap badania właściwości sądu polubownego funkcjonowanie tego sądu w sprawie między stronami, której dotyczy sporny zapis.

Lecz rodzi się pytanie, czy ingerencja ta nie znajduje podstawy ustawowej w samym art. 189 k.p.c. W art. 1159 § 1 k.p.c. wymóg upoważnienia ustawowego do ingerencji sądu powszechnego nie jest wyraźnie zacieśniony do przepisów części piątej k.p.c., o których mowa w początkowej części tego artykułu. Czy zatem wystarczającą podstawą ustawową wymaganą przez art. 1159 nie mógłby być już mający ogólny charakter art. 189 k.p.c.

Zarazem jednak, w razie pozytywnej odpowiedzi na to pytanie, z zestawienia art. 189 k.p.c. z art. 1165 § 1 k.p.c. i art., 1180 k.p.c. wynika w sposób oczywisty brak podstaw do uwzględnienia przez sąd powszechny powództwa o ustalenie w przedmiocie mocy wiążącej zapisu na sąd polubowny. Artykuł 1165 § 1 k.p.c. stanowi, że w razie wniesienia do sądu powszechnego sprawy dotyczącej sporu objętego zapisem na sąd polubowny, sąd powszechny odrzuca pozew lub wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, jeżeli pozwany albo uczestnik postępowania nieprocesowego podniósł zarzut zapisu na sąd polubowny przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, a art. 1180 k.p.c. przewiduje, że sąd polubowny może orzekać o swej właściwości, w tym o istnieniu, ważności albo skuteczności zapisu na sąd polubowny; zarzut braku właściwości sądu polubownego może być podniesiony nie później niż w odpowiedzi na pozew lub w innym terminie określonym przez strony; o zarzucie tym sąd polubowny może orzec w odrębnym postanowieniu. Możliwość rozstrzygnięcia przez sąd powszechny o mocy wiążącej zapisu na sąd polubowny na zarzut strony pozwanej w razie wniesienia pozwu do tego sądu, a przez sąd polubowny w związku z badaniem swojej właściwości w razie skierowania do niego pozwu, przesądza zgodnie z dominującą wykładnią art. 189 k.p.c. o braku interesu prawnego w rozumieniu tego przepisu w każdym przypadku żądania ustalenia o mocy wiążącej zapisu na sąd polubowny przez sąd powszechny.

To prowadzi ostatecznie do wniosku o braku potrzeby i uzasadnionych podstaw do wywodzenia z art. 1159 § 1 k.p.c. niemożliwości żądania ustalenia przez sąd powszechny o mocy wiążącej zapisu na sąd polubowny. Objęcie żądania ustalenia przez sąd powszechny o mocy wiążącej zapisu na sąd polubowny zakazem ingerencji sądu powszechnego zawartym w art. 1159 § 1 k.p.c. miałyby sens tylko wtedy, gdyby możliwość takiego żądania znajdowała oparcie w ogólnych założeniach przewidzianego w art. 189 k.p.c. powództwa o ustalenie. Wobec tego, że jest inaczej, zakazywanie w art. 1159 § 1 k.p.c. czegoś, co i tak jest niemożliwe, nie miałyby doniosłości.

W konsekwencji zaskarżony wyrok odpowiada prawu w zakresie, w jakim w ślad za orzeczeniem Sądu Okręgowego stwierdza brak wymaganego przez art.

189 k.p.c. interesu prawnego po stronie powodowej w żądaniu ustalenia, że zapis na sąd polubowny nie wiąże stron.

Podniesiony także w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 2 k.p.c. jest wynikiem nieporozumienia. Niezrozumiałe jest zarówno łączenie przez stronę powodową braku drogi sądowej z podnoszonym przez nią naruszeniem art. 1159 § 1 k.p.c., jak i samo powoływanie się przez nią na brak drogi sądowej w sprawie, który to brak powinien skutkować odrzuceniem wniesionego przez nią pozwu (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.).

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., stanowiącego, że skarga kasacyjna podlega oddaleniu, jeżeli nie ma uzasadnionych podstaw albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu, orzekł jak w sentencji; podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego stanowiły przepisy art. 98 w związku z art. 108 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz § 6 pkt 7 i § 12 ust. 4 rozrządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490) i § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2015.1804).